որ այդ հրաժարական չընդունուի, քանի որ Ցնօրէն ժողովը զոհացուցիչ կերպով վարած էր իւր պաշտօն. Ցնօրէն ժողովը պընդեց իւր հրաժարականին վրա, և վիճաբանութիւնը երկուք ու կէս ժամ տեւեց անընդհատ։ Երեսփոխաններէն շատեր դիտել տուին թէ Ցնօրէն ժողովոյ Առնապետին հրաժարումը կրնար յառաջ եկած լինիլ իւր անձին դէմ լրագրաց մէջ հրատարակուած և հասարակութեան մէկ մասին մէջ տարածուած վիրաւորիչ ակնարկութիւններէ, և թէ ճիշդ այս պատճառաւ պէտք չէր կեդրոնական ժողովոյ մեծամասնութեան վստահութիւնը վայելող վարչութիւն մը զոհել փոքրամասնութեան մը հակառակութեանց, որ միաստակար օրինակ մը կը լինի ընկերութեան ապագային համար։ Բայց Տ. Մինաս Չերազ յայտարարեց թէ իւր հրաժարման մեծագոյն պատճառն է իւր անձնական գրաղմանց աւելնալը։ Ժամը 12-ի մօտեցած լինելով, հարկ եղաւ առեանը փակել, վիճաբանութեան շարունակութիւնը թողուելով յաջորդ նըստին, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի։

(Մասիս)

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԲԻԱՑԻՑ

—

Կ. Պոլիս, 28 հոկտեմ.

Պոլսեցի հարուստներու անտարբերութիւնը մասին շատ անգամ դանգատներ հրատարակուած են ձեր թերթին մէջ, մանաւանդ ձեր ընտիր աշխատակից պ. Գրիգոր Նիկողոսեանի կողմէն։ Այսօր նոր ապացոյց մը պիտի տամ այդ ճշմարտութեան, որ ձեր մի Հոսոս փիլիսոփայի ջիղերուն դպած է։

Վիէննայի մէջ հրատարակեալ «Journal d'Orient»-ի խմբագրապետը, պ. Ֆ. Սալ, կը գրէ մի հայազգի բարեկամու։

«Ցաւօք սրտի կը տեսնեմ թէ Կ. Պոլսոյ հայ գաղթականութիւնը շատ յետադէմէ հայրենասիրութեան մէջ։ 150,000 հոգւոյ մէջէն 30 բաժանորդ ունիմ անդ։ Այդքան բազմաթիւ և այդքան հարուստ գաղթականութեան մը համար ծաղրելի է այսպէս օգնել «Journal dOrient»-ին։ Ցանկաստանի մէջ 150 անձեր կան որոնց լրագիր կը յղեմ ձրիապէս 3—4 ամիսէ ի վեր. Նոքա հարուստ հայեր են, այլ բաժանորդ չեն գրուիր, և այսուհետև որ լրագիրս դժուար պիտի մտնէ Ցանկաստան, բնաւ բաժանորդ չը գրուին գուցէ։

Ահա տեսնում ես այդ պատկառելի ծերունի քահանային, ժողովրդի հովին։ Նա կողոպտում է իր նմաններին և ուր հարկն է կաշառքներ է ուղարկում աւագ-քահանայութիւն, կամ կամիլավկա ստանալու համար։ Նա բարոյական մարդ է։

Նայիր այդ ցիլինդրաւոր մարդուն, վերջին մօդայով հագնված։ Նա ադվոկատ է, բժիշկ է. նօտարիուս է։ Նա քեզ ասում է թէ ինքն բէգական, իշխանական ծագումից է, կամ քաղաքացի է. երևանցի է, շուշեցի է.... Բայց իմացիր որ նա քաղաքացի չէ, այլ գիւղացի է և ամաչում է իր ծագումից. Նրա երկու հարազատ եղբայրները Ղարաբաղի այս ինչ գիւղում տըրեխներով են մանգալիս, իսկ հարազատ քոյրը, բոբիկ կոշտացած ոտներով է մանգալիս ու դաշտում աշխատում։ Պարոնը հերքում է որ գիւղացի է, ծածկում է քեզանից իր ծագումը, ամաչում է իր եղբայրներից և քրոջից. որովհետև գիտաւորութիւն չունի նրանց նիւթապէս օգնելու. այլ թողնում է նրանց աղքատութեան մէջ։ Նա բարոյական մարդ է։

Վերջապէս ցոյց կը տամ քեզ մի մարդուն, և գրանով կը վերջանայ իմ հազւագիւտ պանօրաման։ Այդ մարդը իր կեանքի նպատակն է շինել ամէն ինչ որ նոր է, թարմ է, առաջադէմ է իր ազգի մէջ արատաւորել, մեռցնել, մատնել։ Դա ազգասէր հայ է, դա ինքն ազգի բարեբար է և ուրիշ բարեբարների օգնական է, դա բոլոր հայերից յարգված մի անձ է, որովհետև բոլորը, ինչ որ նա անում է ծածուկ է։ Դա հայերի մէջ ամենաբարոյական մարդն է։

* * *

Երևի, սիրելի ընթերցող, յոգնել ես ինձ հետ մանգալով։ Գնանք տուն և հանգստանանք այդ տեսակ յոգնեցնող զբօսանքից յետոյ։ Բայց մինչ տանը, նեղ շրջանում, գիրք կամ լրագիր կարդալով, մասաւորապէս մեզ հարստացնելով՝ վերացական, իդէալական, վսեմ խօսակցութեամբ մենք կարող ենք հանգստանալ.... Ոչ, այդ անհնարին է. ոչ դու, ոչ էլ ես՝ իդէալներ չունենք. մենք անբարոյական մարդիկ ենք։

Աւելի լաւ է հետևենք ընդհանուր հոսանքին. գնանք այս գիշերը կլուբ, ամբողջ գիշերը բթացնենք մեզ թուղթ խաղալով, իսկ վաղը կը մտածենք, ինչպէս ուրիշների օրինակին հետևելով, դառնանք բարոյական մարդիկ, որպէս զի մեր կեանքը ուրիշների շրջանում տանելի լինի։

* * *

Բայց նկատում եմ թէ իմ այսօրվայ ֆիլիսոֆան բաւական տխուր տպաւորութիւն կը թողնի ընթերցողի վրա, եթէ քիչ չը զուարճացնեմ նրան։ Ուրեմն, կը խօսեմ մի լուրի մասին, որ այս բոպէիս ամենքին հետաքրքրում և զբաղեցնում է։

Նոյեմբերի 15-ին աշխարհի վերջանալու լուրը բաւական տարածված է մեր հասարակութեան մէջ։ Եթէ այդ լուրը ստուգվի. ներկայ ֆիլիսոֆան կը լինի, երևի իմ վերջին ֆիլիսոֆան։

Բայց, ինչպէս ասում է «Մշակի» թղթակիցը. ոչ մի տեղ այն ստոյգման չեն հաւատում այդ լուրին, որքան Շամախի քաղաքում։ Մեր թղթակիցը գրում է որ Շամախու սրբազան առաջնորդը նորերումս հաշտվել է իր թշնամու հետ, որովհետև այդ վերջինի մանուկը վախճանվել է։ Թղթակիցը ցանկութիւն է յայտնում որ սրբազանը իր միւս թշնամիների հետ հաշտվի առանց սպասելու որ նրանց երեխաները մեռնեն։ Բայց եթէ Նոյեմբերի 15-ին աշխարհ վերջանալու լուրը ուղիղ յայտնվի,—այն ժամանակ Շամախու սրբազան առաջնորդը, երևի, իր բոլոր թշնամիների հետ կը հաշտվի, որովհետև բոլորն էլ մեռած կը լինեն։

* * *

Աշխարհի վերջանալու մասին խօսելով, յիշեցի մի անցք, որ պատահել է նորերումս «Մշակի» խմբագրութեան մէջ և որ շատ յատկանիշ է թիֆլիսեցի հայի փողասէր բնաւորութիւնը նկարագրելու համար։ Նոյեմբերի 1-ին մտնում է մեր խմբագրատունը մի թիֆլիսեցի հայ։

—Կամենում եմ գրվել «Մշակին» երկու ամսով, այսինքն Նոյեմբեր և դեկտեմբեր ամիսներին. ինչքան արժէ երկու ամսվայ բաժանորդագրութիւնը, հարցնում է նա, դիմելով խմբագրին։

—Երկու մանէթ, եղաւ պատասխանը։

—Շատ լաւ. բայց եթէ Նոյեմբերի 15-ին աշխարհը կը վերջանայ, այն ժամանակ ինչ պէտք է անենք, տարակուսած հարցնում է նոր բաժանորդը։

—Այն ժամանակ մեր ձեզ տուած ապահովագրի հիման վրա դուք ամէն բան կարող էք յետ առանալ մնացածից մի մանէթ ու կէս, պատասխանում է խմբագիրը։

Այդ պատասխանից յետոյ թիֆլիսեցի հայը վճարում է երկու բուբլ և ապահովագիրը ձեռին, հանգստացած դուրս է գալիս մեր խմբագրատանից, համոզված լինելով, որ եթէ աշխարհն էլ վերջանայ, նա կորցնելու չէ իր մեզ տուած 1 բուբլ 50 կոպէկ։

* * *

Մի ուրիշ թիֆլիսեցի մտնում է մի բանկ, որտեղ ունի մի վէկսէլ թափելու։

—Ե՞րբ է վէկսիլիս սրօկը (պայմանաժամը) հարցնում է նա բանկի պաշտօնեաներից մինին։

—Նոյեմբերի 14-ին, պատասխանում է պաշտօնեան։

—Չի լինի որ 16-ին թափիմ....

—Ինչպէս կը կամենաք, բայց այն ժամանակ երկու օրվայ պրոցէնտ պէտք է վճարէք։

—Զուխտա այդիս, համ վէկսիլն էլ կու թափիմ, համ էլ տոկոս կու վճարիմ։ Իս միտք էի անում՝ թէ որ աշխարքը 15-ին չի վերջանայ, իսամ դիմի կու վճարիմ էքսի օրը. ամա թէ որ գրուստ է աշխարքի վերջանալը, ինչպէս որ ասում են,—իսամ ձիր բանկն էլ կու ջնջվի.... Էնչախը ինչ կանիք իմ 5,000 մանէթս, մայնց իմ ջիրուսա մնայ էդ փուղը ու իս էլ, օղլուշդիս հիդ, էս տարվայ թանգութենին դիմանամ։

Այսքան խելք կարող է միայն մի թիֆլիսեցի ունենալ։

ԱՍԻԱՑԻ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Բերլինից հեռագրում են ռուս լրագիրներին որ կրկնաքուէարկութիւնների ժամանակ Բերլինի երկու շրջաններում, որտեղ պրոգրէսիստները մրցում էին սոցիալիստների հետ, ընտրվեցան երկու պրոգրէսիստներ. Ցրէգէր և Կլոց։ Նրանց հետ մրցող սոցիալիստներ՝ Ռէբէլ և Հաղէնկլէվէր, թէև շատ ձայներ ստացան, բայց չընտրվեցան։

—Բաղէնի մեծ դուքսը սաստիկ հիւանդ է. դքսութեան կառավարութիւնը յանձնված է ժառանգին։

—Բիսմարկ դեռ ևս գտնվում է իր կալուածքի մէջ։ Լրագիրները հաղորդում են որ նա տրկար է և այս օրերս մի բժիշկ Բերլինից վարցին էր գնացել։

—Իշխան Բիսմարկի իր պաշտօնից հրաժարվելու լուրը դեռ ևս չէ ստուգվում։ Կարծում են կայսր Վիլհէլմ ինքն անձամբ կը բանայ պարլամենտ։ Եթէ Բիսմարկ հրաժարական տայ իր պաշտօնից, պահպանելով միմիայն արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնը, կարծում են որ նրա յաջորդը պետական կանցլերի պաշտօնի վրա կը նշանակվի գիներալ Մանտէյֆէլ. Էլզաս-Լոթարինգիայի նախկին փոխարքան։

—Լօնդոնի լրագիրները հաղորդում են, որ ռուսաց դեսպանը Կ. Պոլսում, պ. Նօվիկով, ռուս-թիւրքական յանձնաժողովի նիստում խիստ կերպով յայտնեց, որ Բ. Դուռը իրաւունք չունի առանձին դաշնագիր կապել թիւրքաց պարտամուրհակների տէրերի հետ, և եթէ նա այդ քայլը կանի, դրանով Բ. Դուռը կը բանդի հոկտեմբերի 3-ին իր տուած խոստումը։ Բացի դրանից պ. Նօվիկով յայտնեց, որ Ռուսաստանը կը հակառակվի թիւրքիայի իր պարտատէրերի հետ կայացրած ամէն տեսակ համաձայնութեանը, եթէ դրա հետ միաժամանակ չի կարգադրվի և Ռուսաստանին զինուորական կոնտրիբուցիայի վճարելու հարցը։

—Վիէննայից հեռագրում են որ Մեծ Իշխան Կոնստանտին Նիկոլայեվիչ հանելով Աւստրիայի մայրաքաղաքը, այցելութիւն ընդունեց աւստրիական կայսրից և Նրան միւս օրը վերադարձրեց այցելութիւնը։ Նոյնպէս Նորին Բարձրութիւնը ընդունեց այցելութիւններ մեծ պետութիւնների բոլոր դեսպաններից։

—Լրագիրներին Լօնդոնից հեռագրում են, հոկտեմբերի 29-ին հետևեալը։ Լորդ Մէրին տուած բանկետում Գլադստոն մի ճառ արտասանեց, որի մէջ յայտնեց թէ գործերի դրութիւնը Իրլանդիայում լաւանում է և կալուածական օրէնքները բարեիզձաբար կը կատարվեն, բացի դրանից գովում էր Ցրանսվաալի հօլանդացի բնակիչներին։ Դրանվիլ յայտնեց, որ անգլիական քաղաքականութիւնը Եգիպտոսում միայն նպատակ ունի այդ երկրի բարօրութիւնը։ Ֆրանսիան Նոյնպիսի կարծիք ունի։ Երկու պետութիւններն ևս պարտաւոր են առանց ետականութեան և փառասիրութեան համաձայնութեամբ գործել։ Իսկ ինչ որ վերաբերում է Ֆրանսիայի հետ առևտրական դաշնագրի կապելուն, Անգլիան այդ դաշնագրին ոչ թէ առևտրական կէտից է նայում, այլ քաղաքական։ Ինքն, հռետորը, շատ կը ցաւէր, եթէ այդ երկու պետութիւնների մէջ եղած բարեկամական յարաբերութիւնները թուլանային։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 Նոյեմբերի։ Էկսպերտների նիստին Նոյեմբերի 5-ին վճռված է. արևմտեան երկիրներում խմիչքների գործի վրա հսկողութիւնը քաղաքների մէջ յանձնել դումաներին, իսկ գաւառների մէջ նոր մասնաժողովներին։ Նոյեմբերի 6-ին վճռված է ոչնչացնել պրօպինացիօնական իրաւունքը։ Վարչական աքսորվածների մասնաժողովը հաւաքվում է իւրաքանչիւր շաբաթ։ Զորս նիստերի ընթացքում քննված են 300 գործեր։ Նոյեմբերի 5-ին Բօսնիայի մէջ ապստամբներ են յայտնվել։ Նոյեմբերի 1-ից հաղորդում են, որ ապստամբութիւնը կատարեալ նահանգում վճռողական բնաւորութիւն է ստանում։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 Նոյեմբերի։ Պետական բանկի 5% առմտակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր., երկրորդ 91 ր. 75 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 90 ր. 87 կ., հինգերորդ 90 ր. 75½ կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան առմտակը արժէ 220 ր. 75 կ., երկրորդ 214 ր. 50 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան առմտակը 90 ր. 12 կ., երկրորդ 90 ր. 12 կ., երրորդ 90 ր. 12 կ., ոսկի 7 ր. 67½ կ.։ Ռուսաց 1 բուբլ Լօնդոնի վրա արժէ 25,75 պէնս, Ամստերդամի վրա արժէ 130,75 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 219 մարկ։ Բօրսայի տրամադրութիւնը հանգիստ է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՆԵՐԻՆԻ